

Hensel, Witold

Podsumowanie obrad : (streszczenie)

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 79-82

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WITOLD HENSEL

PODSUMOWANIE OBRAD

(STRESZCZENIE)

Na wstępie mówca podkreślił, że obrady przebiegają w momencie, gdy odbywa się IV Plenum KC Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Główny jego temat to zagadnienie wzrostu potencjału naukowego oraz rozwoju techniki w naszym kraju przez przyjęcie nowoczesnej strategii działania. Jako zadania naczelne uznaje się koncentrację badań oraz selekcję zmierzającą do maksymalnego wykorzystania potencjału, jakim dysponujemy. Wyniki obrad IV Plenum będą miały ogromne znaczenie także dla archeologii. Symposium zostało zaplanowane dla koncentracji i koordynacji prac nad jednym z bardzo istotnych, węzłowych zagadnień odnoszących się do pradziejów naszego kraju. Wskazał dalej, że moment do podjęcia tych prac, które na odcinku archeologii koncentrować się winny m.in. na zbadaniu niektórych stanowisk Polski północnej i środkowej — został dobrze wybrany.

Na omawiany temat dysponujemy dziś zarówno syntezami historyków (H. Łowmiańskiego, K. Tymienieckiego i po części G. Labudy), językoznawców (T. Lehr-Splawińskiego, T. Milewskiego, M. Rudnickiego oraz H. Ułaszyna; tutaj też należą prace K. Moszyńskiego i J. Nalepy), antropologów (J. Czekanowskiego i W. Kócki) oraz archeologów (np. A. Gardawskiego, K. Jażdżewskiego, J. Kostrzewskiego, S. Noska i mówiącego). Napisano je na podstawie dawniej uzyskanych źródeł. Zawierają one wiele cennych ustaleń oraz elementów inspirujących do nowych przemyśleń. W tym względzie szczególnie ważne rezultaty przyniosły obrady I Międzynarodowego Kongresu Archeologii Słowiańskiej, odbytego w 1965 r. w Warszawie. Nowe ujęcia powstały także w innych krajach, m.in. w Związku Radzieckim.

Zdawać przy tym musimy sobie sprawę, że dawne ujęcia młodogramatyków wspólnoty indoeuropejskiej oraz słowiańskiej coraz mniej uchodzą dziś za aktualne, a sam proces etnogenezy określa się jako bardziej skomplikowany, aniżeli wyobrażano to sobie jeszcze niedawno. Badania, jakie podejmiemy, będą miały charakter w pełni kompleksowy w nowoczesnym rozumieniu tego słowa, to jest przy kompetentnym udziale przedstawicieli różnych nauk, a zwłaszcza archeologii, językoznawstwa, historii, antropologii, etnografii, ale z wykorzystaniem również zdobyczy niektórych nauk przyrodniczych (w tym botaniki i zoologii) oraz technicznych. Nowoczesność ich polegać będzie również na udziale

przedstawiciele wielu instytucji działających na terenie naszego kraju, głównie Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk, katedr uniwersyteckich oraz placówek muzealnych i konserwatorskich. Poważny przy tym będzie udział muzeów i placówek konserwatorskich Pomorza, woj. olsztyńskiego i białostockiego oraz Mazowsza. Ze względu na szczególne znaczenie badań tego regionu na odcinku archeologii, dążyć się będzie do stworzenia w Olsztynie jednego z głównych punktów oparcia dla działalności badawczej. Stąd wynikło nie tylko skoncentrowanie wstępnych badań zespołowych na terenie tego województwa, lecz również odbywające się dziś, dzięki pomocy olsztyńskiego Ośrodka Badań Naukowych, sympozjum. Zamierzenia archeologów znalazły zycziwe poparcie ze strony I sekretarza Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Olsztynie, tow. Tadeusza Białkowskiego oraz przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, prof. Mariana Gotowca.

Jako szczególnie ważne zadanie uznać należałoby śmiało atakowanie słabych punktów dotychczasowych dociekań, przy czym nie trzeba obawiać się dyskusowania referatów o przeciwstawnych sobie poglądach. Jedynie na tej drodze dojść można do uzyskania rezultatów zbliżonych do obrazu minionej rzeczywistości historycznej.

Jak trudne i złożone zadania czekają archeologów, świadczą choćby referaty wygłoszone na obecnym spotkaniu. Potwierdziły one bowiem uświadamianą sobie już dawniej przez wielu archeologów obecność licznych luk w materiale źródłowym. Powodują one niemożność dania odpowiedzi na wiele kapitalnych kwestii, które muszą żywo interesować. Ta rekapitulacja sytuacji była bardzo potrzebna i autorom referatów należy się wdzięczność za trud, jakiego się podjęli, by uświadomić o sytuacji, w jakiej znajduje się archeologia w momencie rozpoczynania tych doniosłych badań naukowych. Nie startują one z punktu zerowego.

W literaturze przedmiotu także polskiej archeologicznej, czyniłem to zresztą i sam, nieraz już bardzo słusznie zwracano uwagę, że bliskie sąsiedztwo, czy nawet, jak niektórzy sądzą, wspólnota przez pewien czas językowa Bałtów i Słowian, daje okazję, by drogą badania obszarów, na których zamieszkiwali Bałtowie, znaleźć odpowiedź na temat lokalizacji dawnych praszędz Słowian. Odpowiedź pozytywną uzyska się jedynie wówczas, gdy zbadane zostaną wszelkie wchodzące w rachubę strefy wzajemnego sąsiedztwa. Metodyczne podejście nakazuje zbadanie w pierwszym rzucie stref sąsiedztwa w czasach oświetlonych przez źródła pisane. W dalszym rzucie należy przebadać wszystkie pozostałe, jakie zaproponowano w literaturze przedmiotu. Z tych właśnie powodów zaprojektowano rozpoczęcie badań archeologicznych na terenie Warmii i Mazur, woj. białostockiego, Pomorza oraz Mazowsza.

Na jeden jeszcze moment należy zwrócić szczególną uwagę. Archeologom nie należy wyłącznie na uzyskaniu jedynie nowego materiału faktycznego, co oczywiście stanowi zadanie bardzo ważne, bez którego nieraz trudno o nowe ustalenia. Chodzić winno o ujęcie całego zagadnienia w oparciu o trafne założenia metodologiczne, o właściwie zastosowane metody szczegółowe. Źródłem wielu dotychczasowych niepowodzeń na odcinku etnogenezy było niedostateczne uświadomienie sobie wagi właściwie opracowanych założeń teoretycznych. Na tym odcinku szczególnie wiele oczekiwać należy od współpracy z etnografią. Dążyć

więc trzeba będzie w ramach kolaboracji z różnymi dyscyplinami do wypracowania sytuacji modelowych, to jest powiązań (lub ich braku) w określonej sytuacji społeczno-gospodarczej między zasięgiem grupy językowej oraz kultury archeologicznej. Należy wreszcie całkowicie przełamać posługiwanie się wsteczną metodą G. Kossinny, a równocześnie coraz lepiej posługiwać się metodą kompleksowej kwalifikacji etnicznej żródeł archeologicznych.

Problematyka etnogenezy Słowian należy do tych kwestii, które żywo interesują uczonych różnych krajów, ale dla której wyjaśnienia szczególnie istotne źródła znajdują się niezależnie od Polski w ZSRR i części NRD. Chodzi tu nie tylko o stwierdzenia natury pozytywnej, lecz również negatywnej. Z akademiami tych krajów nawiązana zostanie szczególnie bliska współpraca. Przyczyni się ona niewątpliwie do pogłębienia przyjaznych więzów między naszymi krajami.

Mówca wypowiedział się również na temat organizacji samych badań. Zdaniem jego należy je skoncentrować w kilku punktach, by można je było prowadzić z należytyym rozmachem oraz w sposób możliwie jak najbardziej nowoczesny. Winny to być jedne z tych wzorcowych badań, którymi chlubi się polska archeologia, tzw. przez mówcę, nowoczesna. Niezależnie od nich winny być realizowane szerzej zakrojone badania powierzchniowe. W sposób właściwy winny też być wykorzystane środki konserwatorskie. W trakcie bowiem tych prac będzie można uratować przed zniszczeniem niejedno ciekawe stanowisko i uchronić dla kultury narodowej różne ważne zabytki. Przykład w tym względzie dają Tumiany, o których mówił dr Krzysztof Dąbrowski. Można mieć nadzieję, że w przyszłym roku obiekt ten będzie badany ze środków konserwatorskich. Sprzężenie tego typu badań pozwoli na stosowanie w tych poszukiwaniach osadniczych właściwych metod, m.in. mikrogeograficznej, od których należy wyjść w badaniach nad etnogenezą Słowian.

Kończąc swą wypowiedź mówca podziękował dyrektorowi Ośrodka Badań Naukowych, mgr. W. Ogrodzińskiemu, sekretarzowi naukowemu Zespołu do Badań Etnogenezy Słowian IHKM PAN, dr. Krzysztofowi Dąbrowskiemu, przewodniczącym obrad, referentom, dyskutantom oraz uczestnikom sympozjum za ich aktywny udział w pracach sympozjum, które dzięki swej rzetelnej, naukowej atmosferze jest dobrą prognozą dla przyszłych, zespołowych badań nad etnogenezą Słowian.

RECAPITULATION OF THE CONFERENCE

SUMMARY

It is the recapitulation of the symposium on the main problems of the primeval history of north-eastern Poland. It was planned in order to co-ordinate and concentrate all the works on that problem. The author told that the studies would be treated on a broad basis viz. the representatives of different branches of science would take part in them and Olsztyn would give its support. The scientists of different countries are interested in the problem of Slavonic ethnogenesis. Important sources that may help in our research are in the Soviet Union and in a part of German Democratic Republic and that is why it is necessary to come into close contact with the academies of those countries because their partnership could be very useful for us.